

Quadre d'El triomf de la mort', del pintor Brueghel. La noció de l'acabament del món es degué originar de l'observació que el cicle del naixement, creixença, decaïment i mort dels éssers vius es podia aplicar al món i al seu curs.

Les tres apocalipsis

El segle XX ha desplaçat les apocalipsis mítiques per establir-ne unes de ben reals. L'explosió demogràfica, la tecnologia o la contaminació amenacen de posar fi a la humanitat. L'home ha esdevingut un Faust que es ven l'ànima al dimoni de la tecnologia.

A la primera pàgina del venerable *New York Times* aparegué un article que reportava una conversa entre dues mestresses: "Com augmenta cada dia el preu dels queviures, dels lloguers, dels impostos... La vida a la ciutat cada vegada és més difícil, amb més immigrants, el caos del trànsit, els polítics cada vegada més corruptes"... El comentarista de l'article aclaria que la conversa no era actual, sinó que figurava en uns annals de Roma del segle II dC. Quines

conseqüències es poden deduir d'aquest article? Què la història ens repeteix?

Tant si la veiem com una repetició contínua com si es considera una estructura lineal, la història és plena de paradoxes; ens mostra, d'una banda, visions del passat, l'enyor pel paradís perdut, l'"edat d'or", i de l'altra, premonicions del futur, la creença en la fi del món. La noció de l'acabament del món es degué originar de l'observació que el cicle de naixement, creixença, decaïment i mort

dels éssers vius es podia aplicar al món i al seu curs. Cicles corresponents de les civilitzacions, que sorgeixen, es desenvolupen, decauen i finalment desapareixen, han estat proposats per Spengler i Toynbee. Aquests pensadors eren pessimistes quant al futur de la civilització occidental. Sostenia Toynbee que "la moral d'una època està en raó inversa al nivell de la tecnologia; a més tecnologia, més degradació dels costums". Un fet que es pot comprovar en el present segle XX.

Es diu que els pessimistes ho són perquè solen estar més ben informats que no els optimistes. Una figura paradigmàtica de pessimisme la trobem en la llegendària Cassandra, que no va cessar d'anunciar la caiguda i destrucció de Troia, però els troians no li varen fer cas i fins i tot se'n burlaven. Des d'aleshores el nom de Cassandra ha anat associat a tota profecia cataclísmica. Una de les primeres catàstrofes augurades figura en el llibre del Gènesi quan Jahvè s'adonà que "creixia la malícia dels homes i que d'un cap a l'altre del dia només pensaven a fer el mal" i va decidir enviar el diluvi universal per "fer desaparèixer de la Terra l'home que vaig crear". No degué donar bon resultat el diluvi quan Jahvè no l'ha repetit, malgrat que els homes no s'han tornat millors...

Una altra profecia cataclísmica plena de les més críptiques i fantàstiques alegories es troba en el llibre de l'Apocalipsi, de Sant Joan l'Evangelista, on per inspiració divina es revela el que serà el mil·lenari, la fi de la història, la parusia, la segona vinguda de Crist i el judici final... És aquesta l'apocalipsi "clàssica", l'anunci de la fi del món que tant rebregadament prediquen els teilevangelistes a les megaesglésies dels Estats Units, amenaçant amb el "foc i el sofre" eterns els pobres pecadors. És l'amenaça que tan pintorescament es veu anunciada pels carrers de ciutats anglosaxones per uns senyors barbuts vestits amb túniques blanques que porten una pancarta on diu: "penediu-vos, la fi del món és ben a prop"...

Durant vint segles l'Apocalipsi de Sant Joan ha estat l'única versió de la fi del món dins la doctrina cristiana. Durant l'edat mitjana es profetitzava que s'esdevindria l'any 1000, un anunci que provocà un gran pànic i una frenètica exaltació de les devocions. Tothom feia penitència i abundor d'obres de caritat. Com que als Evangelis es diu "li és més fàcil a un camell passar per un forat d'agulla que a un ric en-

trar al regne de Déu", els potents varen desprendre's de les seues riqueses davant l'expectació del mil·lenari. Arribà l'any 1000 i no va passar res; s'esfondrà així la creença mil·lenarista vist que no es complia tan esperada profecia. Ara s'atansa el nou mil·lenari, però no s'augura ni la fi del món, ni la segona vinguda i molt menys l'amenaça del judici final, sinó que s'anuncia com una magna i joiosa celebració dels 2.000 anys de cristianisme. Un esdeveniment festiu que serà amenitzat amb tota la parafernàlia tecnològica audiovisual

ARXIU

i amb els consegüents actes litúrgics multitudinaris... Quin contrast amb la pobresa, pauïra, èxtasi i zel amb què s'esperava el primer mil·lenari!

L'apocalipsi bíblica ha figurat fins ara en la doctrina cristiana com la versió exclusiva de la fi del món; ben altrament avui, al segle XX, el segle de la gran ciència i de la tecnologia, l'escaenari de la profecia de Sant Joan es veu desplaçat per unes apocalipsis no mítiques sinó "reals", que es poden considerar també com a "grans explosions". La primera de les apocalipsis reals és l'explosió demogràfica. Recordo que al meu llibre d'escola primària figurava la xifra de 1.200 milions d'habitants de la Terra; en l'actualitat és de 6.000 milions. S'ha quintuplicat la població del planeta en menys de cent anys. Tot lligat a aquesta explosió es presenta la segona apocalipsi real, l'allau tecnològica que empastifa el món amb la infinitud d'articles indispensables per a satisfer la insaciable fam de consum de les masses.

Amb la tecnologia, l'home i la dona aspiren a recuperar la benaurança del paradís perdut, eliminant amb la mecanització i l'aire condicionat la maledicció bíblica: "guanyaràs el pa amb la suor del

Tren carregat de gent a Bangla Desh. A sota, imatge de la superpoblada Hong Kong. L'explosió demogràfica és un dels maldecaps més greus de la humanitat. Cada any el planeta suma 80 milions de persones que han de satisfer les seues necessitats vitals amb uns recursos limitats.

ARXIU / EFE

Dalt, imatge d'una explosió nuclear. En les explosions de Nagasaki i Hiroshima tenim el paral·lel, protagonitzat per l'home, de la destrucció de Sodoma i Gomorra. A sota, imatge d'un riu greument contaminat.

La contaminació és la conseqüència fatal de la combinació entre la proliferació demogràfica i la invasió tecnològica.

ARXIU / RAFA GIL

teu front..." D'altra banda, la ciència mèdica, seguint l'aforisme clàssic *mens sana in corpore sano*, vol ajudar l'home en la pugna fútil contra la decadència corporal i contra la mort, intentant prolongar la vida amb el màxim de salut, i de passada, contribuir a la superpoblació. En un pla concomitant, la lluita contra el temps, la pressa de la vida moderna, és aguditzada per una tecnologia que ha menat a l'enamorament (*love affair*) amb l'automòbil, la democratització del desplaçament en l'espai i el temps. Malthus, el profeta de l'efecte de la superpoblació, hauria d'ampliar la seva tesi a l'automòbil, atès que avui en els països industrialitzats, el creixement del nombre d'automòbils supera el de la població...

Amb la combinació de l'explosió demogràfica i la tecnològica s'obre l'arca de Pandora. Cada any hi ha 80 milions més d'éssers humans que cal alimentar, proveir habitatge, vestir, educar... és a dir, que cada dia s'han de destruir milers d'hectàrees de camps per a proveir-los d'urbanitzacions, escoles, hospitals, aparcaments, hipermercats, parcs temàtics, autovies, aeròdroms... La inaturable asfaltització del planeta causarà la disminució de la producció agrícola. Entre altres seqüeles de la proliferació demogràfica i la invasió tecnològica figuren la contaminació d'aigües, terra i aire, l'ofegament de les escombraries, l'efecte hivernacle, l'eliminació de la capa d'ozó...

L'home va arrabassar el secret del foc als estels i d'ací deriva la tercera apocalipsi: a Hiroshima i Nagasaki tenim el paral·lel, protagonitzat per l'home, de la destrucció de Sodoma i Gomorra provocada per la ira de Jahvè. En aquesta tercera apocalipsi real, les cassandres contemporànies han trobat el seu agost –i valga l'expressió ja que fou a l'agost de 1945 quan tingueren lloc els dos holocaustos atòmics.

Així, ens auguren uns científics el més esgarrifós escenari, l'anomenat "hivern nuclear" com a resultat d'una impensable, però no impossible, guerra atòmica total (*all out war*). Es produirien incendis arreu el món que generarien tal quantitat de fum que ocultaria la llum del sol durant mesos, l'intens refredament del planeta, juntament amb les explosions i la radioactivitat (*fall out*) podria ocasionar l'humanicidi... Cadascun dels escenaris apocalíptics per si mateix, o la combinació dels dos primers, i no cal dir, el tercer ("la traca final") faria que s'acomplira la profecia del biòleg S. Jay Gould, "és possible que d'aquí uns dos-cents anys no existim, perquè ens haurem esborrat del mapa"...

L'aclapador progrés material del present segle constitueix un estancament i fins i tot una regressió del procés evolutiu. L'ambició desenfrenada de l'home obeeix el principi que "tot el que és factible, irremeiablement esdevé realitzable".

Amb la invasió tecnològica s'ha profanat la Mare Natura, que ha acabat dessacralitzada; ara se'n diu "medi ambient". La natura, que trigà milers de milions d'anys a crear la gran diversitat d'éssers vius, i el pinacle de la consciència, es veu amenaçada per l'home modern, el nou Faust que es ven l'ànima al dimoni de la tecnologia per a obtenir els esplendorosos i a la vegada amargs fruits de l'arbre del progrés...

Com dol el fat del nostre pobre planeta!

Alfred Giner Sorolla